

CTC

MONITORING REPORT

Published 28/09/2020 - 28/09/2020

Contact info

Address: Konstantinou Skokou 3, 1061 Nicosia Cyprus

Phone: + (357) 22592250

Email: info@matrixmedia.com.cy

Όταν ο Βάσος Καραγιώργης μελετά Όμηρο

Με αφορμή το βιβλίο του: «Με τον Όμηρο στις μέρες του κορωνοϊού»

Του Κώστα Σερέζη

Ενα από τα βασικά προσόντα του Βάσου Καραγιώργη στη μακρά ζωή και σταδιοδρομία του, που συνείταν αποφασιστικά στην καθιέρωση της επιστημονικής του αξίας διεθνώς, είναι ότι, παράλληλα με το ανασκαφικό του έργο, τεκμηριώνει τα αρχαιολογικά του ευρήματα με ερμηνείες, με αναγωγές στη γεωγραφία, την προϊστορία και την ιστορία, τον πολιτισμό, τις σχέσεις με τον έξω κόσμο, τις επιδράσεις, τις κοινωνικές συνθήκες, τη συμπεριφορά και τον χαρακτήρα του αρχαίου Κύπριου. Με άλλα λόγια έδωσε μιλιάντα σε μια σειρά μελετών και αυτοτελών βιβλίων, που τον έκαναν έναν από τους πολυγραφότερους στον τομέα του. Μέσα από τη σιωπή των τάφων, των ιερών, των ανακτόρων, των γυμνασίων, των αντικειμένων, έβγαλε προς τα έξω την πανάρχαιη φωνή του Κύπριου που έλεγε: «αυτός είμαι». Ανέδειξε, δηλαδή, πιο ολοκληρωμένα και πειστικά τη μορφή της αρχαίας Κύπρου, με τρόπο που έπεισε τους ειδικούς συνάδελφούς του ανά τον πλανήτη, την

Ανέδειξε ολοκληρωμένα και πειστικά τη μορφή της αρχαίας Κύπρου, με τρόπο που έπεισε την επιστημονική και πανεπιστημιακή κοινότητα, ότι στην Κύπρο συντελέστηκαν γεγονότα και δημιουργήθηκαν έργα, που την καθιστούν ξεχωριστό χώρο για έρευνα και μελέτη

επιστημονική και πανεπιστημιακή κοινότητα, ότι στην Κύπρο συντελέστηκαν γεγονότα και δημιουργήθηκαν έργα, που την καθιστούν ξεχωριστό χώρο για έρευνα και μελέτη, όχι τοπικής σημασίας. Κι έτσι η κυπριακή αρχαιολογία αποτελεί στις μέρες μας, ένα αυτόνομο κεφάλαιο στο γενικό θέμα Αρχαιολογία.

Ενδεχομένως να λεχθεί ότι είναι αυτόνομο για έναν αρχαιολόγο να εξηγήσει τι αντιπροσωπεύουν ακριβώς αυτά που φέρνει στο φως από τα βάθη της γης και των αιώνων. Κι έτσι είναι. Πόσοι όμως το κάνουν, με τρόπο που να είναι επιστημονικά ακεραίο και ιστορικά αποδεκτό, που να είναι αληθινό, να μην εξυπηρετεί σκοπιμότητες, μια δέσμη αποκαλυπτικού φωτός πάνω στην πέτρα, το μάρμαρο, το ψηφιδωτό, το κεραμικό, το μέταλλο, όπως το άγγιξε και το δημιούργησε ο άνθρωπος. Για ποιο λόγο το έκανε και τι έχει πετύχει. Κι εδώ χρειάζεται παιδεία πάνω στα αρχαία κείμενα. Θα λεχθεί κι εδώ πως κι αυτό είναι αυτόνομο.

Η ευρύτητα στη γνώση, όμως, δεν είναι απλά θέμα πανεπιστημιακής φοίτησης, αλλά, κυρίως, κατ' ιδίαν επισταμένης μελέτης, που προϋποθέτει, συν τοις άλλοις, αγάπη και αφοσίωση. Κι αυτή την αγάπη την πρωτοπήρε ο Βάσος Καραγιώργης από τη γενέτειρά του, από τα μαθητικά του χρόνια στο «Αρρεναγωγείο» του από αιώνων ελληνοκατοικημένου Τρίκωμου και τώρα τουρκοκατεχόμενου, που το περιγράφει με αβίαστη συγκίνηση στο πρόσφατο αυτοβιογραφικό του βιβλίο «Μνήμες, νοσταλγίες και ξεριζωμοί, Τρίκωμο -Σαλαμίνα». Αυτή η πρώτη αγάπη δεν ενισχύθηκε, όπως ομολογεί, στα γυμνασιακά του χρόνια, όπου η διδασκαλία, ως γνωστόν, ήταν περιορισμένη στη γραμματική και το συντακτικό, ωστόσο φούντωσε κατά τη φοίτησή του στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου.

Ο Όμηρος και οι άλλοι αρχαίοι συγγραφείς, Έλληνες και Ρωμαίοι, έγιναν τότε κτήμα του, αποτέλεσαν

την πυξίδα η οποία τον κατήυθυε για να δώσει αποδείξεις στα επιχειρήματά του και να ερμηνεύσει με σιγουριά τα εκ πρώτης όψεως αινίγματα που έβγαλε από την προγονική γη.

Έκρινα πως η εισαγωγή αυτή αποτελεί προϋπόθεση για να μιλήσω για το τελευταίο βιβλίο του «Με τον Όμηρο στις μέρες του κορωνοϊού, Μάρτης - Απρίλης 2020», που κυκλοφόρησε από τις «Εκδόσεις Καπόν» της Αθήνας, ένα σημαντικό εκδοτικό οίκο που είχε αναλάβει στο παρελθόν και άλλα βιβλία του Βάσου Καραγιώργη, τα οποία επιμελήθηκε με τρόπο υποδειγματικό.

Η φράση «στις μέρες του κορωνοϊού» όπως και το

δίμηνο που αναφέρονται στον τίτλο, είναι δηλωτικά τού πώς προέκυψε αυτό το βιβλίο, που δεν έχει περιορισμένο ενδιαφέρον, «φιλολογικό» θα έλεγε κάποιος. Είναι αντίθετα εκλαϊκευμένο και γλαφυρό, προσίτο κι ευχάριστο για τον κάθε αναγνώστη.

Κλεισμένος, όπως όλοι μας, στο σπίτι του, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, στην κατηγορία και αυτός των «ευπαθών και ευάλωτων» ομάδων, με επιπλέον μια πρόσκαιρη αλλά οδυνηρή δοκιμασία της υγείας του που έκανε πιο δύσκολα τα 91 του χρόνια, αναζήτησε και βρήκε στον Όμηρο τη διέξοδο που ήθελε για να αξιοποιήσει ευχάριστα τις ώρες του, πρώτιστα για τον

εαυτό του. Απέδειξε για μια ακόμη φορά πόσο χαλκέντερος είναι σε εργατικότητα και πόσο ευρηματικός είναι στη χρήσιμη ανάδειξη των ικανοτήτων του, ακόμη και υπό δύσκολες συνθήκες, ως να μην είχε ένα παρελθόν, μεστό σε πολύμορφη δημιουργικότητα. Αντίθετα με ό,τι συνέβαινε στο γυμνάσιο, όπου το συντακτικό στέγνωνε το νόημα του κορυφαίου κειμένου όλων των εποχών, ο Βάσος Καραγιώργης, στις 144 σελίδες του βιβλίου του, παρουσιάζει τον Όμηρο ως συγγραφέα της πλαϊνής πόρτας, συνομιλητή ευχάριστο, γείτονα που έχει υπεύθυνη άποψη, στον οποίον καταφεύγουν για την αναντίλεκτη, τη σοφή γνώμη του.

ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Φανερώνουν και στον μη ειδικό αναγνώστη, όχι μόνο τη μεγαλοσύνη της ποίησης του Ομήρου αλλά και την επαφή που είχε με τα καθημερινά βιώματα

Ο Βάσος Καραγιώργης έκανε τέτοιες επιλογές, ικανές για να φανερώσουν και στον μη ειδικό αναγνώστη, όχι μόνο τη μεγαλοσύνη της ποίησης του Ομήρου αλλά και την επαφή που είχε με τα καθημερινά βιώματα, όσο κι αν εκφράστηκε με τρόπο επικό. Το πόσο δηλαδή η σκληρότητα, η ευγένεια και η καλοσύνη είναι γνωρίσματα του ανθρώπινου γένους, και προς τα πού πρέπει να γέρνει το βάρος, η επιλογή και η καταδίκη μας.

Πρόκειται φυσικά για γνώριμους ήρωες και για περιπέτειες από τους ελληνικούς μύθους με τους οποίους μεγαλώσαμε. Πολλές από τις εμπειρίες αυτής της μάθησης τις είδαμε κινηματογραφικά και τη-

λεοπτικά σε εντυπωσιακές παραγωγές. Η ανάγνωση του βιβλίου δεν φρεσκάει απλώς αυτόν τον κόσμο στη μνήμη μας. Του δίνει μια οικεία, προσίτη υπόσταση, ανθρώπινη. Προσγειώνει τον επικό του χαρακτήρα και τον φέρνει στην καθημερινότητά μας, αποδεικνύοντας πόσο αγέραστη είναι η αξία του. Βρίσκεται στη σφαίρα του κλασικού, αλλά η σκόνη του χρόνου δεν έχει πετρώσει πάνω του. Κι αυτό γιατί ο Καραγιώργης ασχολήθηκε με «αφηρημένες έννοιες», με τον εσωτερικό δηλαδή κόσμο του ανθρώπου. Έννοιες που ταυτίζονται με κάθε εποχή, γιατί πρόκειται για βιώματα της καθημερινής ζωής που είναι αιώνια, έχουν, δηλαδή, μόνιμη αξία. Τις προβάλλει, σαν να κάνει ένα είδος δημοσιογραφικού ρεπορτάζ, αναδεικνύει μian αλήθεια η οποία έχει σχέση με τον άνθρωπο και το συναίσθημά του. Έχει, επιπλέον, τη ζωντάνια της αριστοτεχνικής προσαρμογής στη σημερινή μορφή της γλώσσας μας,

από τον Δημήτρη Μαρωνίτη, των αποσπασμάτων εκείνων που εύστοχα έχει επιλέξει ο συγγραφέας για να κάνει πιο εμφανείς και αδρές τις παρατηρήσεις του.

Εύγλωπτο είναι το σχόλιό του για την Ναυσικά (σελ.82) η οποία «θυμίζει μια χειραφετημένη κόρη του καιρού μας, γεμάτη θάρρος και αυτοπεποίθηση, να απεχθάνεται το κουτσομπολιό που ήταν σύνηθες ανάμεσα στον κόσμο, όπως και σήμερα. Ταυτόχρονα δεν θέλει να κακολογηθεί το όνομά της [...] θα 'λεγε κανείς ότι αποτελεί μέρος ενός ηθογραφικού δράματος του περασμένου αιώνα στον τόπο μας και παντού αλλού».

Οι παρατηρήσεις του Βάσου Καραγιώργη είναι κριτικές, δεν πληροφορεί απλά, διεισδύει στο ομηρικό κείμενο όχι για να το εγκωμιάσει με επίθετα αλλά για να αναδείξει την αρυτίδωτη αξία του.

Αναφορά στην «ομηρική αρχαιολογία»

Στο βιβλίο υπάρχει, βέβαια, η αναφορά στην «ομηρική αρχαιολογία», η οποία ξεκίνησε ουσιαστικά το 1950 από το βιβλίο της Η. L. Lorimer του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης «Ο Όμηρος και τα Μνημεία» («Homer and the Monuments») στο οποίο αναδεικνυε τον «υλικό πολιτισμό», κατά τον Βάσο Καραγιώργη, «των ομηρικών επών», όπως είναι τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης, τα έθιμα, ταφικά και άλλα, τα όπλα, ό,τι σχετίζεται, λίγο ή πολύ, με τη ζωή των ανθρώπων. Την εξέλιξη αυτή, τη συνέχισε λίγο αργότερα ο Γερμανός αρχαιολόγος Η. G. Buchholz με σειρά βιβλίων, που κάλυψαν τον «υλικό κόσμο» της ομηρικής εποχής, όπως είναι, μαζί με άλλα, η ενδυμασία, τα κοσμήματα, τα έπιπλα, οι κατοικίες. Και οι δύο

είχαν ασχοληθεί και με την κυπριακή αρχαιολογία.

Μέσα από τα ευρήματα της αρχαίας Κύπρου, βρήκαν στοιχεία που τους βοήθησαν στη συγγραφή των βιβλίων τους και

στην ανάδειξη των απόψεών τους. Πρόκειται για κεφάλαιο που ενδιαφέρει άμεσα τους νέους αρχαιολόγους, γιατί στον Όμηρο βρίσκουν αναφορές στις οποίες μπορούν να καταφύγουν για να ερμηνεύσουν τα δικά τους ευρήματα. Ωστόσο είναι διαφωτιστικά και για τον καθένα μας, γιατί εκεί συναντούμε και συγκρίνουμε, κανόνες ζωής, συναισθήματα και συνήθειες πανανθρώπινες. Ο άνθρωπος δεν έπαυσε ποτέ να είναι ο ίδιος, με τις ανάγκες, τις αρετές και τις αδυναμίες του.

Ο Βάσος Καραγιώργης σε φωτογραφία του 2016 στο τοπικό Μουσείο Παλαπάφου, τα σημερινά Κούκλια, την ώρα που μελετά την κεραμική του 11ου αιώνα π.Χ., που βρέθηκε σε τάφους της περιοχής.

Ο αρχαιολογικός του «κήπος»

Και κάτι από τον αρχαιολογικό του «κήπο» που τον καλλιεργεί με κάθε ευκαιρία. Όταν ο Άγγλος αρχαιολόγος David Ridgway δημοσίευσε το 1997 φωτογραφίες για χάλκινους τρίφτες, που βρέθηκαν στο Λευκαντί της Εύβοιας, για τους οποίους γνωμάτευσε ότι τους έπαιρναν μαζί τους οι πολεμιστές στο «σακιδιό» τους για να ετοιμάζουν ένα παυσίπονο σε περίπτωση τραυματισμού ή ακόμη και για ένα ποτό, ο Βάσος Καραγιώργης δεν θεωρεί περίεργη τη διαπίστωση γιατί ασυνήθιστες τέτοιες ενέργειες υπήρχαν ακόμη και στην κυπριακή ύπαιθρο των αρχών του 20ού αιώνα, που τις έζησε στο Τρίκωμο. Ο Ridgway πρόσθεσε επίσης ότι ο τρίφτης μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για το τρίψιμο σκληρού τυριού για την παρασκευή ενδεχομένως θρεπτικού χυλού. Και συμπληρώνει ο Καραγιώργης: όπως είναι η αναρή και το χαλλούμι σε σκληρή μορφή. Τρίφτες στην Κύπρο δεν βρέθηκαν και είναι περίεργο πώς διέλαθαν της εφευρετικότητας των αρχαίων Κυπρίων, οι οποίοι δεν θα ήταν λιγότερο πολυμήχανοι από τους σημερινούς σε θέματα διατροφικής λαιμαργίας. Είναι, πράγματι, γοητευτικός ο κόσμος της αρχαιολογίας!

Ο Βάσος Καραγιώργης είναι μια μορφή που ξεπέρασε, από καιρό, τα όρια του τόπου του. Μέσα από την αρχαιολογία υπηρέτησε την ευρύτερη έννοια της πολιτιστικής παρουσίας της Κύπρου διεθνώς. Η γνώση των αρχαίων κλασικών κειμένων, μαζί και η αρχαιολογία που είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στη ζωή του, διαμόρφωσαν την ισχυρή προσωπικότητά του. Με τη συνεπή διακονία της επιστήμης του από υψηλές θέσεις και την αδιάλειπτη προβολή της από διεθνή “φόρουμ”, έχει αναδειχθεί στον Δάσκαλο του οποίου η ώριμη σκέψη, ανεπηρέαστη από κατά συνθήκην προσαρμογές, καθόρισαν το πνευματικό του ανάστημα με τρόπο που να αντανakaλά σε όλη την Κύπρο. Δικαίως μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο Νέστορας του κυπριακού πολιτισμού στις μέρες μας.

«Γυναίκα: σύζυγος και μητέρα»

Ο Βάσος Καραγιώργης συγκεντρώνει το ενδιαφέρον του σε 4 γυναίκες του Ομήρου

Για τον βασικό σκοπό της έκδοσης ο συγγραφέας αναφέρει (σελ.30): «Στα σημειώματα που περιέχονται σ' αυτό το βιβλιόριο προσπάθησα ν' αναφερθώ κυρίως σ' αφηρημένες έννοιες στον Όμηρο, που ενδιαφέρουν ένα ευρύτερο κοινό, π.χ. τη ζωή, το θάνατο, τη φιλία, τα γηρατειά, το γάμο κ.ο.κ., παρά σε θέματα που απαιτούν αρχαιολογικές γνώσεις».

Θα πάρω ένα μόνο κεφάλαιο από το βιβλίο για να δείξω, ελλειπτικά βέβαια, με ποιο τρόπο χειρίζεται ο Βάσος Καραγιώργης τα θέματά του. Το τιτλοφορεί «Γυναίκα: σύζυγος και μητέρα». Σε 4 γυναίκες του Ομήρου συγκεντρώνει το ενδιαφέρον του: την Ανδρομάχη και την Εκάβη, σύζυγο και μητέρα αντίστοιχα του Έκτορα, τη Θέτιδα, μητέρα του Αχιλλέα και την Πηνελόπη, σύζυγο του Οδυσσέα.

Στην πρώτη περίπτωση υπογραμμίζει πως ο Όμηρος δημιούργησε μια σκηνή άκρως δραματική και συγκινητική, που αγγίζει την ψυχή κάθε πατέρα και κάθε μητέρας. Είναι η στιγμή που η Ανδρομάχη δέχεται στον μυρωμένο κόρφο της το γιο της τον Αστυάνακτα, όταν ο άντρας της, ο Έκτορας, πάει να ριχτεί στη μάχη.

Τον πήρε με «δακρυσμένο γέλιο», έτσι που τη λυπήθηκε ο άντρας της, άπλωσε το χέρι του, τη χάιδεψε και της είπε «μην τον αφήνεις τον καημό τόσο να τυραννάει το νου σου. Έτσι κι αλλιώς δεν ξέρω εγώ κανέναν, από τη μέρα που γεννήθηκε, να ξεφυγε ποτέ το ριζικό του, μήτε ο γενναίος μήτε κι ο δειλός». Κι ενώ η γυναίκα προχωρούσε στο αρχοντικό τους «κάθε τόσο γύριζε, στο δάκρυ βουτηγμένη. Να τον δει». Σε δυο πρόσωπα

αποτυπώνεται με παραστατικό τρόπο η μητρική αγάπη, η γυναικεία τρυφερότητα και υποταγή, η πατρική στοργή και η γενναιότητα του άνδρα.

Η μητρική αγάπη εκδηλώνεται και στη συμπεριφορά της μητέρας του Έκτορα, της Εκάβης, η οποία «σε μια θρηνητική ικεσία», γράφει ο Καραγιώργης, μάταια προσπαθεί να μεταπείσει τον γιο της να μην αντιμετωπίσει τον Αχιλλέα μπροστά από τα τείχη. Με το ένα χέρι γύμνωσε τον κόρφο της και με το άλλο σήκωσε το βυζί της και του φώναξε με λό-

για που πετούσαν σαν πουλιά. «Αγόρι μου, αυτά σεβάσου, και λυπήσου με, που κάποτε τα βύζαξες, το κλάμα αποξεχνώντας»

Στο έπος, συνεχίζει ο Καραγιώργης, καμιά μητρική έγνοια κι αγωνία δεν μπορεί να επισκιαστεί εκείνην της Θέτιδας για τον γιο της τον Αχιλλέα.

Όταν τον παρακαλεί να δεχθεί τα λύτρα του Πριάμου και να παραδώσει το νεκρό κορμί του Έκτορα, του απευθύνεται

με σπλαχνικά λόγια: «Ως πότε, αγόρι μου, στη θλίψη αυτή θα παραδίνεσαι, τα σωθικά σου τρώγοντας, χωρίς ψωμί, χωρίς κρεβάτι και φιλί - είναι γλυκό το αγκάλιασμα, ο έρωτας με τη γυναίκα».

Στην περίπτωση της Πηνελόπης εκφράζεται η μητρική αλλά και η συζυγική αγάπη, με την πρώτη να έχει προβάδισμα, όταν με οδυρμούς η γυναίκα του Οδυσσέα διατυπώνει την απελπισία της για την τύχη του γιου της του Τηλέμαχου: «Και τώρα πάλι ο ακριβός μου γιος σε βαθουλό καράβι ανέβηκε - αστόχαστο παιδί, στους κόπους και στους λόγους άπειρο. Γι' αυτόν θρηνώ και οδύρομαι, και από τον άλλο περισσότερο».

Ανδρομάχη και Εκάβη, σύζυγο και μητέρα αντίστοιχα του Έκτορα, τη Θέτιδα, μητέρα του Αχιλλέα και την Πηνελόπη, σύζυγο του Οδυσσέα

ΜΕ ΤΟΝ **ΒΑΣΟΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ**
ΟΜΗΡΟ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ
ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ
Μάρτης-Απρίλης 2020

Η διπλή εικόνα στο εξώφυλλο παριστάνει κιθαρωδό της Κυπρο-Γεωμετρικής ΙΙΙ περιόδου (850-750 π.Χ.) και βρίσκεται στο "Κυπριακό Μουσείο".

Το πλαισιώνει θραύσμα αργυρού κυπέλου με εγχάρακτη παράσταση συμποσίου (710-675 π.Χ.) πιθανώς από το Κούριο. Βρίσκεται στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΠΟΝ